

От Турция през България и Украйна международните златодобивни компании предлагат една нова реалност на жителите на Балканите. Това е разследване за сблъсъка между парите и интересите на хората в региона. Днес четете последната част - за ситуацията в Румъния.

ПОЛ КРИСТИАН РАДУ
НЕВЕНА ПАНАЙОТОВА

Историята на Рошия Монтана е сблъсък на два свята. Единият се намира по хълмовете в централна Румъния, а другият - на 15-тия етаж на небостъргач в Торонто. Истории като тази се случват някъде по света от Индонезия и Африка до Южна Америка - една и съща история се повтаря навсякъде. През септември тази година проектът беше спрян за неопределено време по нареждане на Министерството на околната среда и устойчивото развитие на Румъния, а съдът обяви за невалидно разрешителното на "Гейбриъл рисорсиз", издадено от Министерството на културата, да извършва проучвателни работи в историческата местност Карник.

Проект с размах

Термометърът в равнината показва 42 градуса по целзий. Лятото на 2007 г. е истински кошмар за Румъния. В планините Апусени, в сърцето на Трансилвания, въздухът е много по-свеж и жегата по-носима, благодарение на гората и хълмовете. Това е Червената планина, Рошия Монтана - най-старото селище в Румъния, с повече от 2000-годишна история, също толкова значимо за световното културно наследство, колкото и Помпей. Съдбата му обаче през последните десетина години виса на косъм. Част от територията трябваше да влезе в списъка със защитените територии на Натура 2000, но не се случи заради финансовите интереси на "Гейбриъл рисорсиз", регистрирана в Канада златодобивна компания, която за десет години така и не е добила и един грам злато. Основана е още през 1995 г. и като австралийска минна компания от румънския предприемач Василе Франк Тимиш, познато лице на бившите тайни служби на Румъния и на австралийските органи на реда, осъждан два пъти за притежание на хероин в Австралия.

Проектът за Рошия Монтана е с размах. На мястото на красивото трансилванско селище през 2007 г. трябваше да започне работа най-големият открит рудник в Европа. Компанията със всички средства се стреми към онези 300 тона злато и 1200 тона сребро, лежащи под земята. Печалбата се очаква да е поне милиард долара. За целта обаче около 2000 души трябва да напуснат домовете си, 10 църкви да бъдат разрушени, красивата долина Корна да се превърне в луен пейзаж, а вероятността река Арнес да се замърси с тежки метали е голяма. От това биха пострадали около 100 000 души, които живеят по поречието ѝ. Никой от Рошия Монтана обаче няма намерение да се мести. Начело на съпротивата са Еужен Давид, млад фер-

Румъния: Съдбата на Рошия Монтана виса на косъм

300 тона злато и 1200 тона сребро лежат под земята. Печалбата се очаква да е поне милиард долара. За целта обаче около 2000 души трябва да напуснат домовете си, 10 църкви да бъдат разрушени

Рошия Монтана.

мер заедно с швейцарската журналистка Стефани Рот, спечелили Ванеса Редгрейв за каузата.

Почти десет години втората златодобивна компания на В. Франк Тимиш е до никъде. Първата му компания "Есмералда експлоейшън", сега преименувана на "Юроголд лимитид", допусна инцидента в Бая Маре през 2000 г., за който писахме в миналия брой, и беше продадена на австралиеца Питър Гинзбург, бивш директор на австралийската стокова борса. "Гейбриъл рисорсиз", създадена специално за Рошия Монтана, е единствената надежда проектът да се осъществи.

Преди да се премести в Румъния, Стефани Рот е редактор и журналист за лондонското списание Екологист. Вече 5 години живее в Рошия Монтана и благодарение на нея съпротивата срещу канадската корпорация набира скорост. В резултат Международната финансова корпорация към Световната банка оттегли финансовата си помощ за проекта през октомври 2002 г., а през 2005 г. на Стефани Рот беше присъдена наградата за защита на околната среда "Голдман" за борбата ѝ за Рошия Монтана.

Балонът

Торонто. Йондж Стрийт №110, 15 етаж. Главният офис на "Гейбриъл рисорсиз". "Гейбриъл Рисорсиз" е регистрирана на стоковата борса в Торонто, първоначално е била на борсата във Ванкувър. И на двете борси цената на акциите са с големи колебания, без "Гейбриъл" да е добила и една унция злато, а през това време Франк Тимиш побърза да прехвърли бизнеса си в Си-

ера Леоне, Либерия и други африкански страни.

Директорите на компанията също заслужават внимание. Алън Хил, сега президент на компанията, преди да застане начело е трупал стаж като вице-президент на "Барик голд", най-голямата златодобивна компания в света. Не по-малко любопитна е личността на Рафаел Джирард, бивш посланик на Канада в Румъния, който след изтичане на мандата си се преквалифицира като директор и не се притеснява да използва дипломатическите си връзки за целите на компанията.

"Гейбриъл Рисорсиз" и дъщерните ѝ структури, в това число тези, които прокарват интересите на компанията и рекламните подразделения, се борят с всички средства срещу опонентите си. Бюджетът на "Гейбриъл" за връзки с обществеността и реклама изглежда неограничен, особено като се има предвид, че компанията не е добила и един грам злато. В усилията си да обърне общественото мнение в своя полза, от корпорацията привличат и американската компания "Дженезис Инк." от Денвър, специализирана в изграждането на добър имидж. Според статия във вестник "Денвър поуст", "Гейбриъл рисорсиз" е заплатила на "Дженезис" не по-малко от един милион щатски долара за това. Телевизионните реклами имат за цел да спечелят онези 960 семейства от Рошия Монтана, общо 2000 души, които трябва да напуснат домовете си.

Бойното поле се е пренесло в съда, където неправителствените органи-

зации, водени от Еужен Давид и неговата организация "Албурнус Майор" се противопоставят срещу всяко решение на властите в полза на компанията. Средствата им са значително по-малко, но решителността ги компенсира недостига на пари.

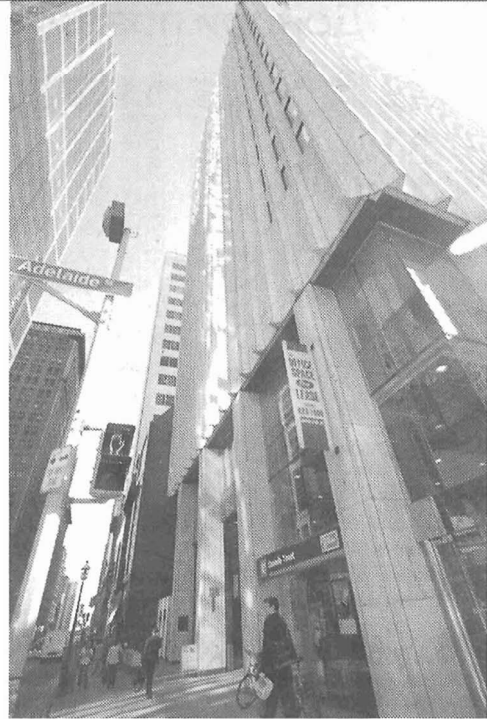
В крайна сметка "Гейбриъл рисорсиз" се стреми към решение на румънското правителство в своя полза, за да започне добива на метали, а жителите на Рошия Монтана - да се откажат от останалата си земя за нуждите на компанията. Еужен Давид, обаче няма никакво намерение да се отказва от земята си: "Не продавам. Компанията афишира, че по-голямата част от земята вече е купена, но истината е, че са купили имоти, които нямат много земя."

"Някои биха предпочели да се самоубият, отколкото да напуснат родното си село", казва Стефани Рот.

Стефани Рот.

СНИМКИ: АВТОРИТЕ

Офисът на "Гейбриъл рисорсиз" в Торонто

Въртящи брати

Синдромът на въртящите се врати се отнася за правителствените служители, които напускат държавната служба, за да работят за частни компании, с които предварително са имали контакти, или са контролирали. Историята на "Гейбриъл рисорсиз" е пример за подобни намеци на всички нива.

Такъв е случаят на Михаил Ианас, бивш директор на Румънската национална агенция за минерални ресурси (РНАМР). Ианас пристъпи на "Гейбриъл рисорсиз" необходимия за проекта Рошия Монтана лиценз за проучване. След като напусна РНАМР, Ианас стана управляващ на "Регал петролеум", компания основана от Василе Франк Тимиш. Лицензът за Рошия Монтана е издаден по времето, когато Франк Тимиш е изпълняващ длъжността на канадски посланик в Румъния, стана директор на "Гейбриъл".

На друго ниво, бившият дипломат Рафаел Джирард, изпълнявал длъжността на канадски посланик в Румъния, стана директор на "Гейбриъл". "Основан приоритет е да се обадим или на президента Басеску (президента на Румъния) и/или на министър-председателя Таричану следващата седмица на 14, 15 или 16 юни. Ще съпроводя г-н Хил и ще Ви помоля, ако също можете да отделите време. Едва ли името ми ще отвори много врати при новите министри, но имам съществени контакти отпреди с кмета Басеску, в това число даването му на водеща позиция по време на Канадския ден на спорта през 2001 г., когато положени-

ето му с централното правителство беше лошо и бързо стана още по-лошо." Това се казва в имейл на Джирард, адресиран до изпълняващия длъжността канадски посланик в Румъния. Този имейл е предоставен по искане за достъп до информация (предоставен ни на свой ред от организацията "Албурнус Майор") и показва в какъв размер бившият канадски посланик използва връзките си от дипломатическата служба за новата работа в "Гейбриъл".

"Гейбриъл" се опитва прокара проекта за Рошия Монтана пред официалните органи на Европейската общност, някои от които засега са против. Няколко години по-рано, през 2002 г. Международната финансова корпорация, част от Световната банка, отказа от своя страна финансиране на проекта заради "значителните екологични и социални проблеми". Отрицателно становище изказа и Международният съвет за паметниците към ЮНЕСКО, заради предвиденото частично разрушаване на селището. Най-големият собственик на земя в района, Румънската православно църква, отказва и до днес да продаде владенията си. През декември 2004 г. Европейският парламент също влезе в дългия списък на защитниците на Рошия Монтана, заедно с унгарското правителство, което с твърдо за това, проектът никога да не се осъществи.

Това международно разследване е осъществено с помощта на Датската мрежа за разследващи журналисти SCOOP.

До края на годината на Златната свиня остават още няколко седмици, със сигурност търговците на бижута ще помнят дълго рекордните си печалби. Само за първите шест месеца на годината, печалбите удариха повече от \$14,5 милиарда долара, с 50% повече отколкото през миналата, за останалите тепърва ще се изчисляват, а до началото на новия сватбен сезон в Индия, когато златото се купува в неограничени количества, остават няколко месеца.

На Балканите положението се приближава към критичната си точка. В края на ноември представители на Европейската комисия изказаха подкрепа на кампанията срещу златодобива чрез цианиди на неправителствените организации от България и Румъния, а в навечерието на коледните празници Румъния се очаква да забрани изцяло използването на цианидни технологии. Същевременно, натискът от страна на компанията продължава. Мащабните им проекти засягат четири от страните в региона - България, Гърция, Румъния и Словакия. На 12 декември коалицията от неправителствени организации "България без цианиди" обяви на пресконференция, че като румънските им колеги, ще поискат тотална забрана на използването на цианиди. А двете канадски компании, "Юромекс рисорсиз" и "Дънди прешъ", все по-уверено си проправят път на територията на Сърбия и Македония. Единствено в Украйна, разтърсвана от политически трусове, златодобивът като че ли остава на заден план.